

Nghệ sĩ Lê Thủy : Thinh sắc lồng ghép toàn

Tác Giả: Lê Phác/RF1

Thứ Năm, 30 Tháng 8 Năm 2012 20:31

Trong nghệ thuật cải lương, để thành công, một nghệ sĩ đòi hỏi phải có một trong hai yếu tố tiên quyết: thính và sắc... Trong hai yếu tố này, cái thính luôn đi trước cái sắc. Thế nhưng, thế nhơn cũng có một vài nghệ sĩ được trình ban cho cả thính và sắc. Trong số những người ít ỏi đó có nghệ sĩ Lê Thủy, một nghệ sĩ “thinh sắc lồng ghép toàn”.

Lê Thủy tái ngộ khán giả Paris sau 27 năm, trong trích đoạn Tô Ánh Nguyệt t

Trong nghệ thuật cải lương, để thành công, một nghệ sĩ đòi hỏi phải có một trong hai yếu tố tiên quyết: thính và sắc. Thính tức là giọng ca, sắc ý muốn nói đến cái đĩnh vóc dáng bên ngoài, để khuôn mặt có “làm sáng sân khấu” hay không. Trong hai yếu tố này, cái thính luôn đi trước cái sắc, và thế tục đã chứng minh, có nhiều nghệ sĩ không may mắn có được sắc vóc bằng chị em, nhưng nhờ sự hiểu một giọng ca được sắc nên đã được thành công vang dội. Nói như vậy để khẳng định rằng, nghệ sĩ mà có được một trong hai yếu tố kể trên đã là quý rồi. Thế nhưng, trong sân khấu cải lương, thế nhơn cũng có một vài nghệ sĩ được trình ban cho cả thính và sắc. Trong số những người ít ỏi đó có nghệ sĩ Lê Thủy, một nghệ sĩ “thinh sắc lồng ghép toàn”.

Tài không đổi tuổi

Lê Thủy tên thật là Trần Thủy Lê Thủy, sinh ngày 20/05/1948, là con cả của một gia đình nông dân nghèo có 8 người con trai làng Đông Thành, huyện Bình Minh, tỉnh Vĩnh Long. Từ nhỏ cái trách nhiệm “chính hai” (gọi theo kiểu miền Nam) đã sớm đè nặng lên đôi vai Lê Thủy. Do cuộc sống khó khăn, nên thế nhơn cô đã theo gia đình bỏ quê tìm kiếm mưu sinh. Được phát hiện tài năng ca hát từ năm mới lên 10 tuổi. Lúc đó các em của Lê Thủy liên tục đau ốm, gia đình nghèo nên thế nhơn phía, Lê Thủy phải nghỉ học đi làm việc để phụ giúp gia đình và quyết định xin đi theo gánh Trâm Vàng ở Biên Hòa để gánh nợ cho ba má.

Cũng như nhiều nghệ sĩ thành danh khác, “vai diễn” đầu tiên của Lê Thủy trên sân khấu là

ngâm thá háu tráng, rái cá khi đá cá đáng thá nháng vai káp con, và rái đáng đáo nhá trên sân kháu đáan Trám Váng... Sau đá , Lê Thủy vá công ty Kim Chung cáa ông báu Trán Viát Long, mát đái bang cá đán 7 đáan hát. Tái sân kháu Kim Chung Lê Thủy bát đáu táa sáng vái vai trò đáo chính.

Nám 15 tuái, tác nám 1963, Lê Thủy đá cá ban tuyán chán giái Thanh Tâm quyát đánh trao “Huy cháng vàng trián váng”. Thá nháng, sau đá ban tuyán chán mái biát Lê Thủy 15 tuái, cháa đá tuái theo đáu lá giái. Vì thá, phái đái đán nám 1964, Lê Thủy mái chính thác nhán giái tháng cao quý này cáng vái nam nghệ sĩ Thanh Sang. Trong táng sá 24 nghệ sĩ qua 10 đát phát giái cáa giái Thanh Tâm, Lê Thủy là nghệ sĩ cá tuái đái trá nhát khi nhán giái.

Há Báo Xuyên-Lê Thủy: đánh cao cáa nghệ thuật ca dián

Đá đáan Kim Chung, Lê Thủy đá cá đáp đáng cáp vái “káp đáp” Minh Pháng, và đá táo nán mát đái bán dián đá cá khán giá ái má, đán mác mà báo chí khi đá yá há là “Cáp báo bián đáng lán”. Giai đánh này, Lê Thủy đá ghi đánh đáu đán trong lòng ngáng i má đáu qua hàng loát các vá cái láng: Xin mát lán yêu nhau, Đám lánh chùa hoang, Káp nào cá yêu nhau, Ngáng i phu khiáng kiáu cáng i, Áo vũ cá hàn, Hoa Mác Lan, Chung Vô Diám, Mánh Lê Quân, Mánh nhuám sân chùa, Tây Thi, Tiêu Anh Pháng, Kám Sĩ Đái, Manh áo quê nghèo, Mánh nhân và loán táng... Trong các vá đá , cá lá Đám lánh chùa hoang là vá mà Lê Thủy đá cá khán giá nhá đán nhiáu nhát.

Lê Thủy sá háu mát ngoái hình cá thá nói là thuác hàng “bát mát nhát” trong sá các ná nghệ sĩ cái láng. Trên sân kháu, dù vào bát cá vai nào, Lê Thủy cũng toát lán mát vá đáp “chán pháng” khó tá, nói chung là mát vá đáp rát đái “Nam Bá”. Cá lá đá cũng chính là mát đáu thá giúp cô đá dàng láy đá cá thián cá má cáa khán giá mián đáng báng sông ná cá Cáu Long.

Nói vá dián xuát, Lê Thủy cá mát phong cách dián “chán pháng” táng đáng vái vá đáp “chán pháng” cáa cô. Lê Thủy, ta tháy cô thá hián nhán vát lúc nào cũng “rát váa đá”, không bao giá dián quá lá, mà cũng cháng khi nào cá chuyán dián “không tái”. Đây là mát cách dián rát khó, vì nó đòi hái ngáng i nghệ sĩ phái nghián cáu rát ká kách bán, nhát là phái là “chán tài thác hác” thì mái cá đá khá năng đá cá láng chính xác cách dián thá nào là “váa đá”, bái dián quá mát chút là “đá”, mà dián non mát chút là “tháu”, trong khi trên sân kháu cái láng, “tháu” hay “đá” gì cũng đáu không tát. Hán náa, cách dián “chán pháng”, nói cách khác là “cá sao dián váy”, gáp phán đáa sân kháu gán hán vái đái tháng, gán hán vái khán giá, khác hán vái nháng nghệ sĩ bá chi phái bái tráng phái “đá cá láng táng đáng” cáa nghệ thuật hát bái.

Cái lập ng chi bäo Bäch Tuyät nhän đänh: “Hiäm ai cäng mät lúc häi đä cä hai yäu tä ca - điän nhäng Lä Thuäy đä làm đäng cä, và đä làm trên cä tuyät väi”. Trong tuäng Đäm lập nhä chùa hoang, väi vai quän chúa Mông Cä Hä Bäo Xuyên, Lä Thuäy đä thät sä đät đän trình đä “ca trong điän, điän trong ca”.

Cái vai quän chúa Hä Bäo Xuyên nhä viät ra là chä đä dành cho Lä Thuäy, bäi cô có mät säc điän “sáng sän khäu”, rät häp làm mät “lá ngäc cänh vàng”, cô cũng có mät giäng ca kim pha thä, trong träo mà có pha chút träm lập ng, rät häp đä biäu hiän cho tâm träng “buän nhäng không thäm”, “biänhäng không lập y”, mät tâm träng biänhäng cäa nàng quän chúa Mông Cä. Hä Bäo Xuyên cäa Lä Thuäy là mät quän chúa Mông Cä uy nghi, oai phong lập m lập t, lập y sát phät làm niäm vui, lập y xâm lăng làm lập säng, thänhäng đä biänhäng sét ái tình đánh trúng khi gäp chàng trai đät Trung Nguyên tên Tän Lĩnh Sän. Thä là tình yêu đä sinh ra trong chiän tranh và loän lập c, giäa mät kä trong tä thä xâm lăng, và mät ngäi quyät chí bäo vä quê häng đät näc.

Đän hay nhät trong vä tuäng này là đän cuäi, lúc Tän Lĩnh Sän vào ngôi chùa hoang lập y đäng cänä bäc mät đä, và sau đä bä quân cäa quän chúa Hä Bäo Xuyên bao vây. Träc tình thä trái ngang phäi chän lập a giäa tình yêu và đät näc, Hä Bäo Xuyên đä chän cách hy sinh thân mình đä cäu ngäi yêu. Đän lúc đä, khán giä bäng đäng räi lập xót xa cho sä phän cäa nàng quän chúa Hä Bäo Xuyên-Lä Thuäy trên sân khäu. Đän ca điän lúc Hä Bäo Xuyên và Tän Lĩnh Sän uäng räu chia tay trong ngôi chùa hoang träc khi quyät đäu sinh tä là đän ca điän “trên cä tuyät väi”, làm cho ngäi xem đäng cä “säng con mät”, còn ngäi nghe thì đäng cä “đä cái lập tai”.

Näm 2007, trong kä niäm 45 năm nghiäp cäm ca tä chäc täi nhà hát lập n thành phä Hä Chí Minh, mät Lä Thuäy tuäi lập tuän đä vào vai mät Hä Bäo Xuyên tuäi đäi mäi mät cách “ngät läi”. Nhät là đän đän trong ngôi chùa hoang nói trên, khi Tän Lĩnh Sän-Minh Phäng đäng chäp mät sau khi lập y đäng cänä bäc mät đä mà không hä biät quân Mông Cä đän bao vây, Hä Bäo Xuyên-Lä Thuäy ca mät đän Lý Con Sáo: “Säu đäm này và ngàn đäm näa đä, em vän yêu chä yêu mät mình anh. Dù chia läa tình đäi näi cách xa, ngä đä anh mät giäc mä thän tiên”, räi vô väng cä: “Ngä đä anh mät giäc ngä thän tiên trên trăm miän hoa cä, räi räng sáng ngày mai mình chia tay vänh viän, ngäi lập đäu sông kä cuäi chân träi”, nghe Lä Thuäy ca, xem Lä Thuäy điän trên sân khäu, khán giä chät thät lên: “Đäng là gäng càng già càng cay”, bäi ca ngät quá, mà điän cũng hay quá.

Tô Ánh Nguyät-Lä Thuäy : mät hình mäu kinh điän cäa sân khäu cäi lập ng

Nhìn lại những thập niên 1960-1970, Lê Thị y “tung hoành” chủ yếu trong các tuồng kịch mĩ hi vọng. Bắt đầu những thập niên 1980, cô mới bắt đầu chinh phục khán giả trong các vai xã hội. Giai đoạn đầu tiên này, tên tuổi Lê Thị y được gắn liền với đoàn 2-84. Số là vào tháng Hai năm 1984, Lê Thị y cùng với một số nghệ sĩ gốc cộng hòa như Diệp Lang, Minh Vương, Bạch Tuyết, Ngọc Giàu ... theo đoàn nghệ sĩ của nhà nước Việt Nam đi biểu diễn ở Tây Âu, đây được xem là lần đầu tiên cộng đồng Việt Nam đem chuông đi đánh xứ người.

Sau chuyến lưu diễn này, các nghệ sĩ trong đoàn hợp lại thành lập nên đoàn nghệ thuật 2-84. Đoàn 2-84, Lê Thị y đảm nhiệm các vai diễn trong nhiều vở cải lương được sắc nghệ Tô Ánh Nguyệt, Áo Cờ đỏ và cờ tím, Kịch chèo chung, Lôi vũ ... Trong các vở đó, vai diễn làm bật lên hình ảnh Lê Thị y trong lòng người hâm mộ đầu tiên là vai Nguyệt trong tuồng Tô Ánh Nguyệt của soạn giả Trần Hữu Trang. Từ đó đến nay, mỗi khi nhắc đến Lê Thị y là người hâm mộ đầu tiên nghĩ đến vở kịch truyền thống Tô Ánh Nguyệt, mà mỗi khi nhắc đến Tô Ánh Nguyệt là nghĩ ngay đến Lê Thị y.

Bàn về vai Nguyệt, truyền của Lê Thị y, đã có khá nhiều nhà nghệ sĩ bậc thầy thế diễn thành công. Bởi vậy, những đóng vai này quyết định là một “số liêu lĩnh” đặc biệt của Lê Thị y. Bởi thế mà, chính “số liêu lĩnh” kia đã thổi thổi tên tuổi Lê Thị y trong nghệ thuật sân khấu cộng đồng.

Cái hay của Lê Thị y là cô đã không rập khuôn theo các nghệ sĩ đi trước, mà cô đã diễn vai Nguyệt đúng theo phong cách “chân phương” của riêng mình. Lê Thị y đã thành công khi lột tả được một cô Nguyệt “kiên cường và bền lĩnh”: kiên cường vượt qua vòng lố giáo phong kiến để lại cho tình yêu cho chính mình, kiên cường vượt qua sóng gió cuộc đời để bảo vệ bào thai là kết quả của một tình thâm ái, kiên cường bắt ruồng giao con cho vợ chồng Minh để theo cha về nhà phụng dưỡng mẹ già đang lâm trọng bệnh, kiên cường tận tụy lo lắng cho Minh để bảo vệ hạnh phúc cho người mình yêu và cho đứa con khờ, kiên cường ôm đau khổ về quê sau khi bắt chính đứa con ruồng của mình tìm đến xưa đầu tiên...

Thực ra, cô Nguyệt của Lê Thị y không chỉ có kiên cường, mà với kiên cường đó là sự cố gắng bên ngoài, còn trong cõi lòng thì đầy phong ba bão táp. Đầu tiên thì hi vọng tâm lý nhân vật hay nhất là đầu tiên hai mẹ con năm sau, lúc này Minh đã có vợ, con của Minh và Nguyệt là Tâm thì được vợ chồng Minh nuôi dưỡng, còn Nguyệt thì âm thầm tìm đến sự sống gần đó để được phụng dưỡng nào có cảm giác gần con. Thế là Minh thẹn thùng xuyên lui lui thăm Nguyệt và van nài Nguyệt nói lời tình xa. Nguyệt kiên quyết không chấp nhận vì hạnh phúc của Minh và của con mình. Bởi vậy, truyền của Minh, Nguyệt phải ra ngoài lòng, kiên quyết tận tụy, thậm chí còn nhường lại xưa đầu tiên Minh, bởi thế những tình trong lòng thì cô còn yêu Minh nhiều lắm.

Hay làm đơn Minh-Minh Váng van nài Nguyễn-t-Lá Thị y nái lái tình xáa, Nguyễn-t-Lá Thị y nói: “Chúng ta hãy dành tất cả những gì tất cả cho con”. Minh-Minh Váng hỏi khó: “Còn chúng ta?”, thì Nguyễn-t-Lá Thị y trả lời: “Hãy sống như loài chim Uyên ương khi thiếp đi thay, mất con chúng may bước vào sóng dá, thì con còn lái mình đứng sóng gió, vẫn tháng tháng ngày ngày gào to trên sóng dá”. Minh-Minh Váng chá vào cặp giái thêu chim Uyên ương hỏi tiếp: “Những đã lâu rồi em...?!”, trong đó có ý nhắc Nguyễn táng: “Em vẫn còn yêu anh, và chúng con là cặp giái thêu chim Uyên ương này”, thì Nguyễn-t-Lá Thị y trả lời: “Giác xuân mất lâu cam trảng trái. Tình giái chán nay vẫn cháu lánh láng. Nghĩa mẹ con xin có lúc đứng trùng phùng. Duyên can lá...”.

Đơn chá “Duyên can lá”, Nguyễn-t-Lá Thị y đưa mắt nhìn Minh-Minh Váng nói tiếp: “...không thể nào tái hợp”. Ánh mắt của Nguyễn-t-Lá Thị y khi ấy thì hiện sự dứt khoát cho người kia thấy rõ ràng: câu chuyện bắt buộc phải quyát như vậy, và không còn cách nào khác. Ấy thế nhưng, trong sự dứt khoát đó, Lê Thị y lái đứng trong ánh mắt cô Nguyễn táng nét u buồn đáng đáy tình cảm, mắt nhìn u buồn sâu thám mián man, mắt ánh mắt không phải để thể hiện sự quyát liệt tất cả của mình, mà còn để cho người kia biết rằng: “Em còn yêu anh lắm, bởi thế đơn này vẫn không bỏác thêm bỏác náa. Những thôi anh ơi, chúng ta hãy sống vì hạnh phúc của con. Anh hãy hiểu và xin chia sẻ em đi u đó”. Cái ánh mắt dứt khoát nhưng tình cảm để tìm kiếm sự cảm thông kia thì sự đã kháng đánh trình đá dián xuát tháng tháa của Lê thị y, nó đã “ám náh” người xem suốt suốt mấy chục năm qua.

Rái đơn khi Minh tá biết ra vá, lúc ấy Minh-Minh Váng- đang buồn nháng, nên phải lê bước cát náng ná và cát tiếng ho, á sau láng, Nguyễn-t-Lá Thị y áa náng cát len lán nhìn theo, khi thị y Minh-Minh Váng toan ngoái đầu lái, láp tác Nguyễn-t-Lá Thị y cuái đầu làm mất lánh trong náng cát, rồi khi Minh-Minh Váng váa bước chân đi khái, thì Nguyễn-t-Lá Thị y mái khóc òa lên. Có hay đâu khi giát náng cát của Nguyễn-t-Lá Thị y đang âm thầm trên sân kháu, thì khán giả đứng kia chát tháy con tim khó thá, đơn khi cô Nguyễn-t-Lá Thị y khóc òa, thì cũng là lúc náng cát khán giả bỗng tuôn trào lại lắng.

Đơn này tuy rất đẹp thiáng, dián bián tâm trảng không mấy phức táp, nhưng lái rất khó dián, bởi những người ta tháng nói: “Vá ma thì dá chá vá ngáng thì khó”, do đó dián xuát mắt cái gì càng gián vái đẹp thiáng cháng nào thì càng khó dián cháng áy, dián đá hay thiáu mất chút là bá pháá hián ngay. Trong vai Tô Ánh Nguyễn táng, quá thát là Lê Thị y đã dián rất “váa đá”, mất sự váa đá chuán mác, dián quá mất chút náa cũng không đáng, mà dián non mất chút náa cũng không hay.

Cuái năm 2011, Lê Thị y đã đáng tái ngá khán giả Paris sau 27 năm kể từ khi cái láng Viát Nam đem chuông đi đánh xángái vào năm 1984. Xem Lê Thị y dián lái vai Tô Ánh Nguyễn táng

trên sân khấu, khán giả mới chợt nhận ra rằng: không còn ranh giới giữa nhân vật và nghệ sĩ nữa. Lê Thị y đã thổi hồn thành cô Nguyệt, và cô Nguyệt cũng đã thổi hồn “nhập” vào Lê Thị y. Tất cả những đóng góp trên sân khấu, từ nói, ca, đi, đứng, khóc, cười của cô Nguyệt-Lê Thị y khi ấy đã trở thành một cái gì rất tự nhiên, rất thoải mái, rất chân thành và rất Lê Thị y.

Có thể nói rằng, Lê Thị y đã tạo nên một hình mẫu cho nhân vật Tô Ánh Nguyệt. Thành công của Lê Thị y trong vai diễn này không đơn thuần mà đã có khuynh hướng làm lu mờ các thế hệ sau khi diễn vai Tô Ánh Nguyệt, bởi khi nghe nói Tô Ánh Nguyệt, là người mà đi đâu nghĩ ngay đến Lê Thị y.

Giọng ca Lê Thị y: Vang mãi tiếng chuông ngân

Cái duyên sân khấu của Lê Thị y rất lớn, bởi vậy những nhà xuýt hiên trên sân khấu là khán giả đã “cảm thấy những tiếng chuông ngân”. Bên cạnh đó, giọng ca của Lê Thị y cũng có cái duyên đặc biệt khó tả, một giọng ca cũng được xem là “vừa nghe đã thấy những tiếng chuông ngân”.

Đi vào khoảnh khắc một chút thì ta thấy rằng giọng ca Lê Thị y sang sảng, trong như pha lê, những lời có pha một chút trầm buồn. Đó là “giọng kim pha thép”, như nhót, sâu lắng, rất ngọt, rất giòn. Ngoài đời, giọng nói Lê Thị y nghe khàn khàn, thế mà khi lên sân khấu bỗng nhiên trở nên trong trẻo, như nhót.

Trong một lần diễn chung với cô, trước khi lên sân khấu, thấy giọng cô khàn khàn nên tôi hỏi lo vì sao một chút lên sân khấu cô sẽ không hát được, nhưng cô cười và cho tôi biết, giọng cô ngoài đời và trên sân khấu xưa nay rất khác nhau, ngoài đời giọng cô khàn khàn, có khi bị bệnh thì càng khàn hơn, nhưng mà lạ thay, khi lên sân khấu thì lập tức cái giọng khàn khàn ấy trở nên trong trẻo ngọt ngào. Và quả đúng như vậy, lần này khi cô lên sân khấu, tôi chợt giật mình vì cái giọng khàn khàn đã biến đi đâu mất, mà thay vào đó là một giọng ca như nhót đặc biệt khó tả. Đúng thế là “lạ thay”, cái “lạ thay này” này chính là “cái duyên sân khấu” của Lê Thị y.

Giọng Lê Thị y rất độc đáo và giọng hát của nàng danh ca Thanh Hương: cả hai đều được cho là có “giọng kim pha thép”, ngoài ra cả hai đều cùng một trường phái “chân thành”, nói nôm na là “có sao ca vậy”. Mà “chân thành” là chính là cái hồn của bài vở ngâm của, bởi vậy mà hai cô đều đã đi đến với những bài vở ngâm của đức thánh. Lê Thị y từng tâm sự là cô thích những giọng ca Thanh Hương, người thu hút hàng nghìn người của cô, bởi khi Lê Thị y mới chấp chng vào nghệ thì

Nghệ sĩ Lê Thủy : Thinh thính lòng ng toàn

Tác Giả: Lê Phác/RFI

Thứ Năm, 30 Tháng 8 Năm 2012 20:31

---

giọng ca Thanh Hồ ng đã nôi đình nôi đắm trong làng cái láng Nam Bá.

Lê Thủy cho biết: “Nghệ sĩ trá tháng hay nghe rái bát chác cách luyán láy, sáp xáp nháp cáa nghệ sĩ đi trác nháng nó chá là cái nán, còn phát trián theo háng nào phái tùy vào ná lác cáa mình”. Và Lê Thủy đã làm đác điáu đó: cũng là lái ca chân pháng, nháng vái sá rán luyán không ngáng, giọng ca Lê Thủy đã đán thoát khái ánh háng cáa Thanh Hồ ng á cái gái là “hoa lá”, tác cách nhán nhá, luyán láy, xáp chá đã táo thành nét riáng cáa Lê Thủy.

Thám chí đán giọng ca, dù là cùng giọng “kim pha thá”, nháng Lê Thủy đã táo đác mát giọng ca rát riáng mà há váa cát lên thì ngái nghe biát ngay là Lê Thủy, không thá nhám lán vào đáu đác. Lê Thủy đã kháng đánh mình thành công đán mác mà đã đác nhiáu nhà chuyên môn xáp cô thành mát tráng phái ca cá riáng: “Tráng phái Lê Thủy”, tác tách biát hán vái “Tráng phái Thanh Hồ ng”.

Giọng ca Lê Thủy lánh lót, trong tráo lái có chút trám buán nháng không quá biá y, giọng nhá tiáng chuông chiáu ngân nga trong gió, nó vang rát xa nháng lái đác truyán đi mát cách nhá nhá má há, nó không chói tai khi nghe gán mà rát rá khi á xa, nó không quá án ào nháng lái đáy đá âm điáu và hái thá. Bái váy mà ngái nghe có đác cái cám giác “nhá nhàng” đá rái mái nghe xong lái muán tiáp tác nghe náa, đá rái tháy tiáng ca duyên dáng, chân tình biát bao nhiêu, đá rái nhám mát lái thá hán theo tiáng ca nhá thá hán náng theo tiáng chuông chiáu ngân nga trong cán gió nhá látt trên con sóng nháp nhá cáa nháng dòng sông hián hòa mián Châu Thá Cáu Long. Đó chính là nét đác đáo cáa giọng ca Lê Thủy, mát giọng ca mà ngái má điáu cái láng không chá còn ái má mác thông tháng, mà đã lên đán mác “yêu tháng say đám”.

Khán giá mãi không bao giá quên giọng ca Lê Thủy qua hàng loát các bài váng cá trá danh: Cô gái bán đèn hoa giáy, Tián và lá, Anh đi xa cách quê nghèo, Bách Thu hà, Chàng là ai, Quán gám đáu làng vái Minh Cánh, Chuyán tình Lan và Điáp vái Tráng Háu, Bánh Bông Lan vái Minh Váng, Dòng sông quê em vái Thanh Tuán, Con gái cáa má vái Pháng Liên... Năm 2007, trong Live Show 45 năm nghiáp cám ca cáa mình, Lê Thủy đã cùng hai giọng ca ná quý báu khác còn sót lái cáa sân kháu cái láng là Sáu ná Út Bách Lan và Cái láng chi báo Bách Tuyát kháng đánh mát lán náa nét đáp cáa bán váng cá khi cá ba ru hán khán giá qua bài Tình quê háng cáa nghệ sĩ Bách Tuyát đái bút danh là Nguyán Thá Khánh An.

Nghệ sĩ đác sá yêu mán ngoái háng cáa khán giá

Đóng góp nghệ thuật của nghệ sĩ Lê Thủy đã được ghi nhận qua nhiều giải thưởng cao quý: Giải Thanh Tâm năm 1964, Giải Kim Khánh năm 1974, “Danh ca vùng cä được yêu thích nhất” năm 1989 do báo Sân khấu TP.HCM tổ chức, Danh hiệu nghệ sĩ ưu tú năm 1993, “Käc Guinness Việt Nam 2008 cho Đäng diễn viên lâu năm và äng ý nhất” (cùng với nghệ sĩ Minh Väng), Giải Mai vàng cho häng mục “Näng diễn viên cäi äng được yêu thích nhất” do báo Người Lao Động tổ chức năm 2008 và 2009, Danh hiệu nghệ sĩ nhân dân năm 2012. Thế nhưng, còn một giải thưởng không thể không nhắc đến, một giải thưởng có giá trị quý giá mà bất kỳ nghệ sĩ nào cũng mơ ước, đó là sự ái mộ đặc biệt của khán giả Nam Bộ dành cho nữ nghệ sĩ Lê Thủy, một sự ái mộ “chäa täng thủy”.

Täng năm 1990, Lê Thủy là một trong những nghệ sĩ thuäc hàng “cây đa cây đä” vùng läu diän ở các tỉnh Miền Nam, đem lời ca tiếng hát đến cho đồng bào vùng sâu vùng xa. Những câu chuyện “thät nhä đäa” với sự ái mộ “không thể tưởng tượng” của khán giả dành cho Lê Thủy cũng bắt đầu xuất hiện.

Còn nhớ ngày äy län đầu tiên Lê Thủy với biểu diễn quê tôi, một xã vùng sâu thuäc Miền Tây Nam Bộ, vì xã không có rạp hát nên nhà tổ chức phải dùng läu iät và với bao thành một vòng tròn ra “räp hát ngàn sao” trên sân äy ban xã. Nghe nói 5 giải chiäu là Lê Thủy sẽ lên đän “räp”, thế là bà con không kängiä, trä, län, bé tä 3 giải chiäu đã đồng loạt cäng cäng “räp” đäch Lê Thủy.

Cuäi cùng, khoảng 5 giải xe hơi chä Lê Thủy đã đän träc cäng “räp”, nhưng không cách nào chäy vào trong đäc vì bà con hò hét đòi gäp Lê Thủy. Không hiểu sao lúc đó träi bắt đầu mưa nhä trät näc nhä là đä “giäi väy” cho Lê Thủy, thế nhưng lä thay, lä kä thay: bà con không ai chäy đi tránh mưa, tất cả với “bäm trä với trí chiän đäu” một cho cän mưa xäi xä. Đän mưa mà Lê Thủy phải cäm dù (ô) bäc ra khỏi xe chào bà con, thế là bà con mời “tha” cho xe chä Lê Thủy vào.

Khi một nghệ sĩ län với quê biểu diễn thì lúc nào cũng có phần giao läu träc tiếp với khán giả: nghệ sĩ đồng trên sân khấu nói chuyện với khán giả, khán giả được phát micro để tâm tình công khai với nghệ sĩ trên sân khấu. Qua những lần giao läu như thế, mỗi càng thủy rõ cái lòng ái mộ không thể tưởng tượng của khán giả nông thôn dành cho Lê Thủy. Nào là chuyện một bà lão cäm micro tâm sự: “Mäi ngày đi män (làm) với, nghe tiếng con ca là má hät một tiếng”, rồi chuyện có một nữ khán giả tuäi gän ngũ tuän, đồng däy cäm micro hỏi tuäi Lê Thủy, khi nghe Lê Thủy cho biết tuäi, khán giả nữ trẻ nhä bä: “Väy là con län hơn má hai tuäi”. Thế đấy, trong lòng bà con mê cäi äng Nam Bộ, Lê Thủy với niềm träng nhäng ca länh lót ngät ngä cäa cô với.

Rồi đến chuyến có mặt cả bà mẹ 2 giờ chiều đã lên khố mang chiều đến "rừng ngàn sao" chôn chôn gần sân khu đất trổ chiều ngói chôn đến tối khi Lê Thị y đi thì được nhìn rõ mặt Lê Thị y hân. Đến khi vẫn hát, cả bà và nhà mẹ phát hiên... ăn trưa đã vét hết lu gạo rồi. Còn nghe kể có cả bà khi họp hội còn kêu con cháu bắt máy cassette để nghe tiếng hát Lê Thị y.

Có khi trên đường đến chôn hát, đoàn xe chôn Lê Thị y phải qua phà. Đó là nhieu lần xe chôn Lê Thị y lên phà rồi, phà chôn đến gần kênh đào thì không tài nào cập bến bên kia được: vì bà con hay tin tập trung đầy được cả hai bên bờ kênh. Còn vì có vẻ Miền Tây mà thị y có nhieu gia đình vì quá yêu Lê Thị y nên đặt tên cho con gái mình là Lê Thị y cũng là chuyến rất phải bị... và còn nhieu câu chuyện "thật như đùa" như vậy lắm, đúng là "kể đến sáng cũng chưa hết"...

Trong lịch sử của lập ng Nam Bộ từ gần một thế kỷ nay, thật sự khó mà tìm được một người sĩ được khán giả nông thôn ái mộ đến mức như thế. Bởi thích nguyên nhân thì có nhieu lắm: có người cho rằng do giọng ca Lê Thị y chân phương, mộc mạc nên dễ tiếp cận người nông thôn, có người lại cho là do Lê Thị y có một vẻ đẹp rất bình dị, lại có một lối sống bình dân nên được cả bà con thanh ng mến ... Ai cũng có lý riêng của mình, nhưng để giải thích đến nỗi đến chôn một số ái mộ "đến khó hiểu" như vậy thì thật là không thể, chỉ còn biết tạm tạm: "cái duyên sân khấu" của Lê Thị y quá lớn, cô đã được tận hưởng ưu ái và đã đến đáp cho sự rèn luyện, công hiên của cô bằng phần thưởng cao quý đó, một phần thưởng mà "có vàng cũng không mua được".